

IO6 – Przewodnik po ścieżce akredytacji

Erasmus + Partnership for Creative Apprenticeships (P4CA)

2019-1-UK01-KA202-061952

Raport Narodowy

Kraj: Polska

Przygotowanie: Jakub Karch, Wenancjusz Ochmann

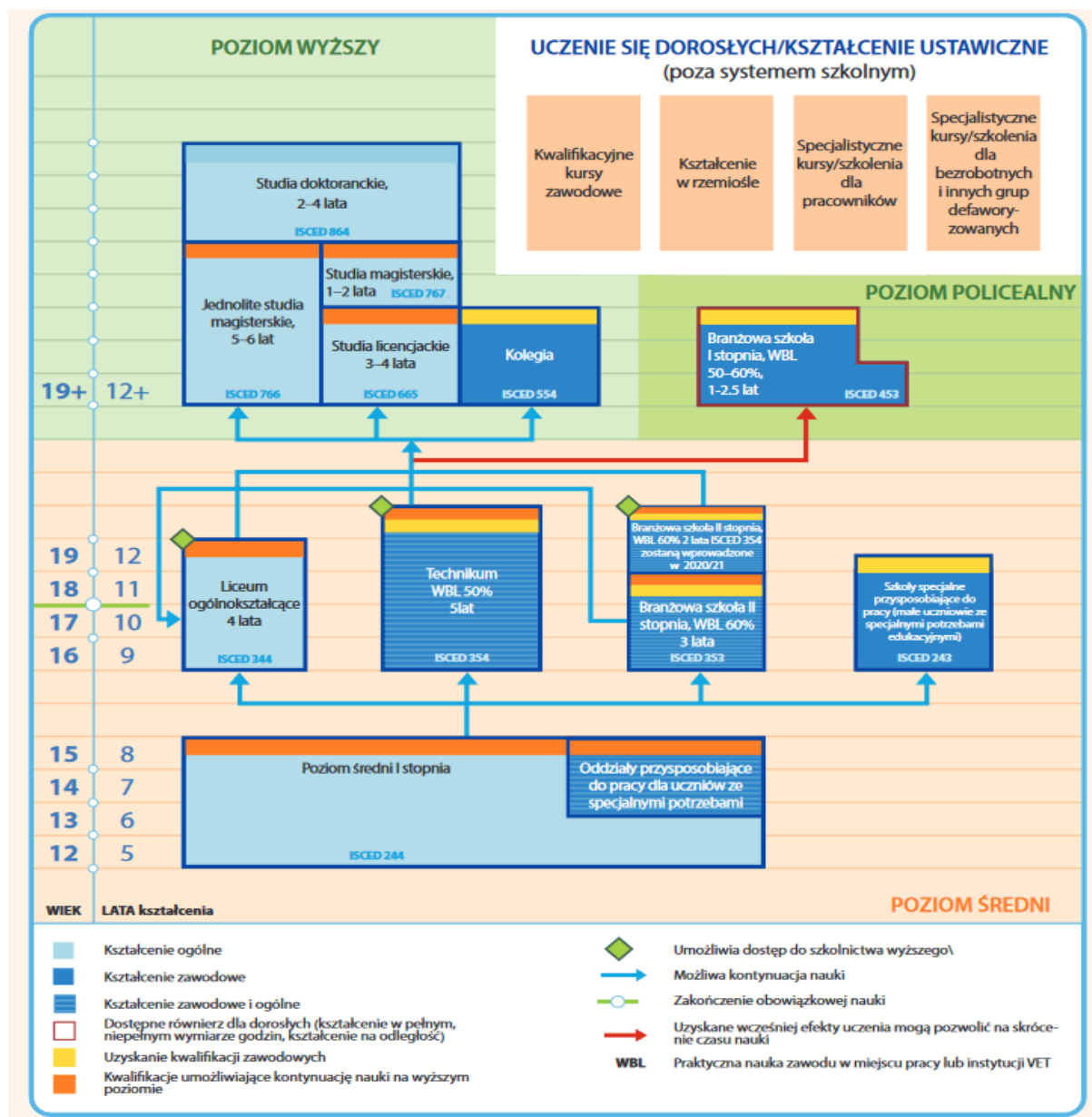
Krótkie wprowadzenie do kontekstu kształcenia i szkolenia zawodowego w Polsce

System zarządzania kształceniem i szkoleniem zawodowym (ang. Vocational Education and Training, VET) w Polsce obejmuje trzy poziomy: krajowy (odpowiednie ministerstwa), regionalny (kuratorzy oświaty, głównie w ramach nadzoru pedagogicznego) i lokalny (miasta oraz samorządy powiatowe prowadzące zdecydowaną większość szkół). Za politykę kształcenia i szkolenia zawodowego na poziomie średnim odpowiada Ministerstwo Edukacji Narodowej, wspierane przez inne ministerstwa odpowiedzialne za poszczególne zawody. Za wyższe kształcenie i szkolenie zawodowe odpowiada Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego. Doradcami decydentów politycznych w zakresie niezbędnych zmian w kształceniu i szkoleniu zawodowym są partnerzy społeczni.

We wrześniu 2017 r. polski system edukacyjny zaczął przechodzić poważną restrukturyzację. Zakończenie tej restrukturyzacji powinno nastąpić do roku szkolnego 2022/23. Kluczowe elementy reformy obejmują: przekształcenie obecnego sześcioletniego szkolnictwa podstawowego do systemu ośmioletniego, podzielonego na dwa czteroletnie programy (poziom podstawowy i gimnazjum), likwidacja gimnazjum i przedłużenie czasu nauki w liceum (cztery zamiast trzech lat) oraz w technikum (pięć zamiast czterech), a także wprowadzenie dwupoziomowej „sektorowej szkoły zawodowej”.

Na poziomie policealnym i wyższym kwalifikacje zawodowe można uzyskać w ramach trwających od roku do dwóch i pół roku programów szkolnych. Programy te są ściśle zawodowe i nie obejmują kształcenia ogólnego. Do rejestracji wymagane jest wykształcenie na poziomie podstawowym lub średnim II stopnia.

Kształcenie dorosłych i ustawiczne kształcenie oraz szkolenie zawodowe są dostępne w ośrodkach kształcenia ustawicznego, ośrodkach szkolenia praktycznego, ośrodkach doskonalenia zawodowego i doskonalenia zawodowego oraz w szkołach kształcenia i szkolenia zawodowego. Dorośli, w tym bezrobotni, mogą również podjąć kształcenie zawodowe w ramach kursów prowadzonych przez firmy szkoleniowe i inne instytucje edukacji pozaformalnej. Od 2016 r. kwalifikacje oparte na programach takich kursów mogą być włączone do krajowych ram kwalifikacji.

Powyższy wykres przedstawia przebieg średniego i wyższego poziomu kształcenia i szkolenia zawodowego w Polsce zbieżny z wiekiem osoby i liczbą lat w kształceniu i szkoleniu.¹

¹ https://www.cedefop.europa.eu/files/8125_en.pdf

Powiązanie z europejskimi systemami i ramami kształcenia

Polska Rama Kwalifikacji (PRK) składa się z ośmiu poziomów, podobnie jak EQF. Każdy poziom jest opisany ogólnymi stwierdzeniami charakteryzującymi wymagania w zakresie wiedzy, umiejętności oraz kompetencji społecznych, które muszą wykazać osoby, które uzyskały kwalifikację na danym poziomie.

W PRK istnieje jedno unikalne rozwiązanie: obok opisów uniwersalnych (etap pierwszy) istnieją również opisy drugiego etapu.

PRK obejmuje:

- opisy uniwersalne (pierwszego etapu) – poziomy 1-8 (PL),
- opisy drugiego stopnia (rozszerzone opisy uniwersalne), w tym:
 - typowe dla kwalifikacji z wykształcenia ogólnego — poziomy od 1 do 4 (PL),
 - typowe dla kwalifikacji w zakresie kształcenia i szkolenia zawodowego — poziomy od 1 do 8 (PL),
 - typowe dla kwalifikacji uzyskanych po uzyskaniu pełnej kwalifikacji na poziomie 4- 5 (PL),
 - typowe dla szkolnictwa wyższego - poziomy 6-8 (PL).

Opisy pierwszego i drugiego etapu tworzą spójną całość. Należy je czytać razem, aby w pełni zrozumieć wyjątkowość każdego poziomu.

Kwalifikacje i przypisane im poziomy w Polskiej Ramie Kwalifikacji

Poziomy kwalifikacji	Świadectwa i dyplomy potwierdzające dany poziom kwalifikacji
Poziom I	Świadectwo ukończenia dotychczasowej sześcioletniej szkoły podstawowej Świadectwo ukończenia szkoły muzycznej I stopnia Świadectwo ukończenia ogólnokształcącej szkoły muzycznej I stopnia
Poziom II	Świadectwo ukończenia ośmioletniej szkoły podstawowej Świadectwo ukończenia dotychczasowego gimnazjum
Poziom III	Dyplom potwierdzający kwalifikacje zawodowe po ukończeniu branżowej szkoły I stopnia lub uzyskaniu tego wykształcenia za pomocą innych równorzędnych form edukacyjnych oraz po zdaniu egzaminów potwierdzających kwalifikacje w danym zawodzie Dyplom potwierdzający kwalifikacje zawodowe po ukończeniu zasadniczej szkoły zawodowej lub uzyskaniu tego wykształcenia za pomocą innych równorzędnych form edukacyjnych oraz po zdaniu egzaminów potwierdzających kwalifikacje w danym zawodzie

	Świadectwo czeladnicze wydawane po ukończeniu zasadniczej szkoły zawodowej lub branżowej szkoły I stopnia po zdaniu egzaminów w zawodach tzw. rzemieślniczych. Wymagana jest także zgodność uzyskanych kwalifikacji z poziomem tych kwalifikacji wskazanych w PRK
Poziom IV	<p>Dyplom potwierdzający kwalifikacje zawodowe po ukończeniu technikum, szkoły branżowej II stopnia lub szkoły policealnej lub uzyskaniu tego wykształcenia za pomocą innych równorzędnych form edukacyjnych oraz po zdaniu egzaminów potwierdzających kwalifikacje w danym zawodzie</p> <p>Dyplom ukończenia szkoły artystycznej potwierdzający uzyskanie tytułu zawodowego. Wymagana jest tu zgodność uzyskanych kwalifikacji z poziomem tych kwalifikacji w PRK</p> <p>Świadectwo dojrzałości</p>
Poziom V	<p>Dyplom ukończenia kolegium nauczycielskiego</p> <p>Dyplom ukończenia nauczycielskiego kolegium języków obcych</p> <p>Dyplom ukończenia kolegium pracowników służb społecznych</p>
Poziom VI	Dyplom ukończenia studiów pierwszego stopnia
Poziom VII	<p>Dyplom ukończenia studiów drugiego stopnia</p> <p>Dyplom ukończenia jednolitych studiów magisterskich</p>
Poziom VIII	Dyplom doktorski

Europejska Rama Kwalifikacji

Polska Rama Kwalifikacji

Uniwersalne charakterystyki poziomów
(pierwszy stopień)

Polska Rama Kwalifikacji

Warianty
charakterystyk
poziomów
(drugi stopień)

Typowe
dla kwalifikacji
o charakterze ogólnym

Typowe
dla kwalifikacji
o charakterze zawodowym

Typowe
dla kwalifikacji uzyskiwanych
w ramach szkolnictwa wyższego

Sektorowe Ramy Kwalifikacji

Obok Polskiej Ramy Kwalifikacji mogą powstawać Sektorowe Ramy Kwalifikacji (SRK), które są obszarowym rozwinięciem charakterystyk typowych dla kwalifikacji o charakterze zawodowym. Sektorowe ramy kwalifikacji przekładają założenia Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji (ZSK) na realia branżowe, ale biorą pod uwagę ich specyfikę i kierunki rozwoju.

Obecnie (SKR) obejmuje cztery ramy sektorowe:

- sport
- turystyka
- budownictwo
- usługi rozwojowe

Opracowano projekty ram sektorowych dla kolejnych dziewięciu obszarów:

- bankowość
- technologia informacyjna
- telekomunikacja
- branża modowa
- zdrowie publiczne
- handel
- rolnictwo
- przemysł chemiczny
- energetyka
- przemysł motoryzacyjny

Planowane jest również opracowanie następujących ram sektorowych:

- górnictwo
- edukacja
- nieruchomości

Główną ideą przyjętą przy tworzeniu ram sektorowych jest to, że powinny one być tworzone przez poszczególne sektory dla siebie samych. Istnieje szeroka gama ekspertów reprezentujących różne aspekty działalności sektorowej zaangażowanych w rozwój ram. Są to przedstawiciele pracodawców, izb i organizacji branżowych, przedstawiciele wszystkich poziomów systemu edukacji (uczelnie, szkoły zawodowe, firmy szkoleniowe itp.) oraz przedstawiciele instytucji regulacyjnych. Projekt opracowany w takim gronie jest następnie szeroko konsultowany w środowisku, co ostatecznie weryfikuje jego zgodność z rzeczywistymi potrzebami sektora. Interesariusze branżowi są więc jednocześnie twórcami i adresatami rozwiązań zawartych w ramach sektorowych.

Istnieje szereg korzyści oferowanych przez Sektorowe Ramy Kwalifikacji (SRK):

- jasny plan budowy i rozwoju zespołu poprzez uporządkowanie zestawu kwalifikacji ważnych z punktu widzenia interesariuszy sektora, czyli poszukiwanych przez pracodawców
- jednolity i wymierny sposób oceny potencjału pracowników – możliwy dzięki łatwości porównywania kwalifikacji i identyfikacji potrzeb pracodawcy
- rzetelna weryfikacja kompetencji kandydatów do pracy, a co za tym idzie skuteczniejsza rekrutacja
- otwarte drzwi do współpracy na rynku europejskim, dzięki łatwej rozpoznawalności kwalifikacji i rzetelności kompetencji w zakresie kapitału ludzkiego firmy
- rzetelne planowanie długoterminowych inwestycji i ścieżek rozwoju organizacji – dzięki możliwości identyfikacji luk kompetencyjnych na rynku i realnego wpływu na zmiany w programach kształcenia

- skuteczne reagowanie na deregulację w branży — SRK umożliwia opracowanie rekomendacji lub standardów zatrudnienia pracowników na poszczególnych stanowiskach w przedsiębiorstwie, bez konieczności wprowadzania nowych regulacji

Ramy sektorowe są włączane do ZSK na mocy rozporządzenia wydanego przez Ministra Koordynatora ZSK. Proces włączenia inicjuje minister właściwy do spraw danego sektora z własnej inicjatywy lub na wniosek zainteresowanego podmiotu.

W Polsce istnieje Zintegrowany Rejestr Kwalifikacji (ZRK). Jest to publiczny rejestr gromadzący informacje o kwalifikacjach, które obejmuje Zintegrowany System Kwalifikacji (ZSK). Zintegrowany Rejestr Kwalifikacji (ZRK) działa niezależnie od innych rejestrów i katalogów, które powstały w Polsce na użytek resortów, sektorów przemysłu, grup społecznych i instytucji. ZRK jest jednym z głównych elementów ZSK i powstał na podstawie ustawy z dnia 22 grudnia 2015 r. o Zintegrowany System Kwalifikacji (ZSK).

Zintegrowany Rejestr Kwalifikacji (ZRK) umożliwia:

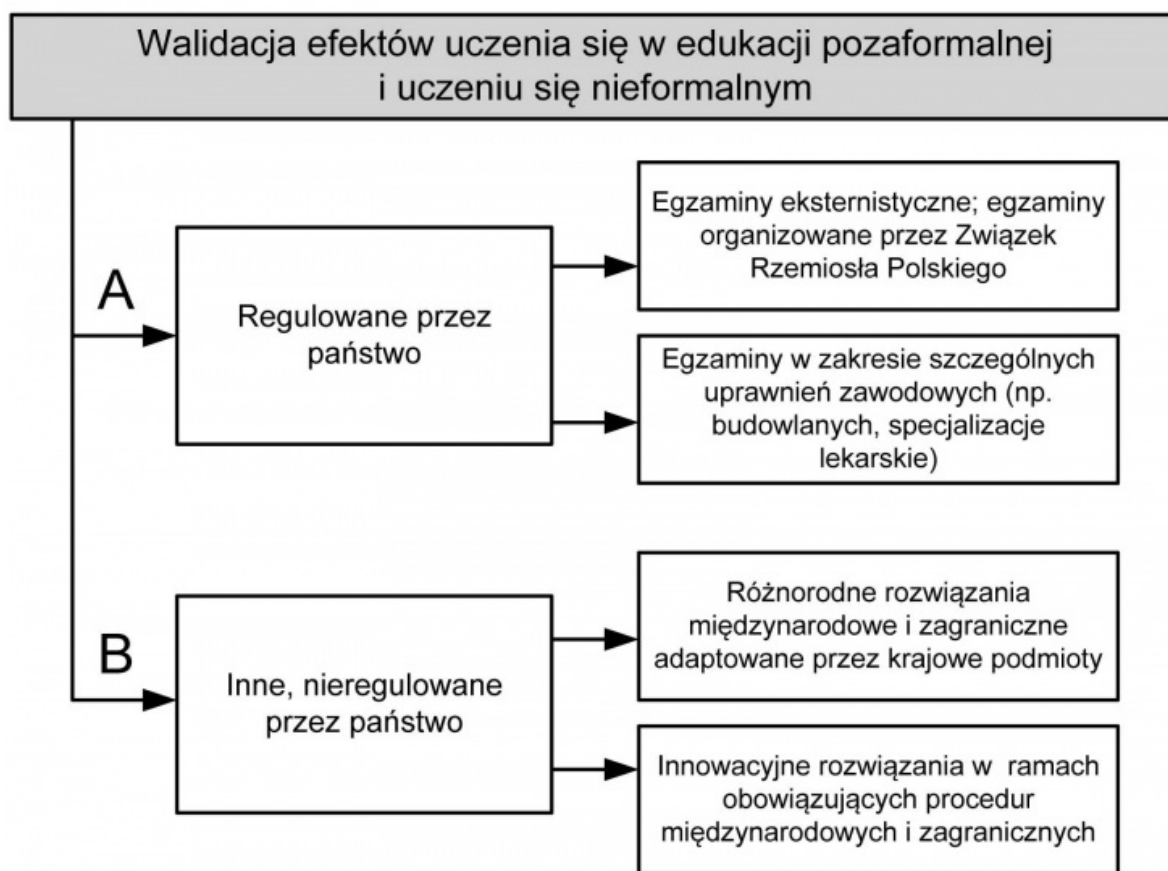
- przeglądać kwalifikacje zawarte w ZSK i wyszukiwać instytucje nadające kwalifikację – bez rejestracji w ZSK
- ubiegać się o włączenie kwalifikacji rynkowych do ZSK
- ubiegać się o uprawnienia do poświadczania kwalifikacji
- ubiegać się o wpisanie na listę podmiotów wykonujących zewnętrzne zapewnianie jakości
- śledzić kalendarz warsztatów i seminariów poświęconych ZSK

Zgodnie z ustawą o Zintegrowanym Systemie Kwalifikacji składanie wszystkich wniosków odbywa się drogą elektroniczną, z wykorzystaniem kwalifikowanego certyfikatu lub profilu zaufanego w Elektronicznej Platformie Usług Administracji Publicznej (ePUAP). W celu złożenia odpowiedniego wniosku konieczne jest założenie konta.

ZRK utrzymywany jest przez Instytut Badań Edukacyjnych.

Walidacja uczenia się w ramach edukacji pozaformalnej i nieformalnej

Walidacja efektów uczenia się uzyskanych w edukacji pozaformalnej i nieformalnej jest związana z mechanizmami stosowanymi w edukacji formalnej. W Polsce od kilku lat trwają intensywne prace nad wprowadzeniem zmian w tych obszarach. Obejmują one nie tylko opracowanie systemu walidacji, certyfikacji i transferu efektów uczenia się, a co za tym idzie kwalifikacji, ale także weryfikację i standaryzację terminologii.

15 stycznia 2016 r. weszła w życie ustawa z dnia 22 grudnia 2015 r. o Zintegrowanym Systemie Kwalifikacji. Rozwiązania, które wprowadza Zintegrowany System Kwalifikacji są odpowiedzią na zmiany na rynku pracy i w gospodarce.

Prace nad nowym systemem prowadzone były pod kierunkiem Ministra Edukacji Narodowej, który nadzorował i koordynował cały obszar zmian w systemie kwalifikacji. Prace nad Zintegrowanym Systemem Kwalifikacji w Polsce prowadzone były w stałej współpracy z partnerami pozarządowymi. Byli to przedstawiciele pracodawców, związków zawodowych, organizacji branżowych, organizacji pozarządowych, instytucji edukacyjnych i badawczych, firm szkoleniowych. Ich opinie miały istotny wpływ na kształt wielu rozwiązań stosowanych w ZSK.

Ustawa definiuje takie pojęcia, jak kwalifikacje, kwalifikacje pełne i częściowe, kwalifikacje rynkowe oraz kwalifikacje regulowane. Zwiększa to przejrzystość i porównywalność umiejętności nabytych poza szkołą.

Informacje i wskazówki znajdują się na stronie internetowej Polskiej Ramy Kwalifikacji (PRK). Ponadto udostępniany jest wykaz obszernych publikacji i raportów. Przykładem źródła informacji na ten temat jest publikacja „Encyklopedia ram kwalifikacji”.

W Polsce nie ma jeszcze jednego spójnego systemu walidacji efektów uczenia się uzyskiwanych w edukacji pozaformalnej i nieformalnej. Istniejące mechanizmy są stosowane w różnych sektorach oraz pozwiązane są z różnymi praktykami i procesami walidacji. Niektóre z nich funkcjonują już od wielu lat. Pozostałe to innowacje zapożyczone z zagranicy oraz wprowadzono pilotażowo.

W latach 2011-2012 Instytut Badań Edukacyjnych przeprowadził „Badanie procedur stosowanych do walidacji efektów uczenia się uzyskiwanych w edukacji pozaformalnej i nieformalnej” (na zlecenie Coffey International Development). Badanie objęło 5 obszarów: branża budowlana, usługi teleinformatyczne, branża usługowa, branża motoryzacyjna oraz usługi finansowe. Procedury stosowane w tym obszarze zostały przedstawione z perspektywy uczestników i ich pracodawców.

Egzaminy eksternistyczne są jedną z metod walidacji efektów uczenia się uzyskanych poza formalnym systemem edukacji. Umożliwiają walidację efektów uczenia się uzyskanych w szkołach dla dorosłych na poziomie szkoły podstawowej, gimnazjum i zasadniczych szkół zawodowych (w zakresie wymagań określonych w podstawie programowej kształcenia ogólnego) oraz liceów ogólnokształcących.

Organami odpowiedzialnymi za procedury formalne związane z tymi egzaminami, ich organizację oraz publikację wyników są: Centralna Komisja Egzaminacyjna i Okręgowe Komisje Egzaminacyjne. Procedury określają wymagania techniczne dotyczące przeprowadzania egzaminów.

Zgodnie z ustawą o Zintegrowanym Systemie Kwalifikacji będą istniały instytucje i podmioty upoważnione w drodze decyzji administracyjnej do certyfikowania danej kwalifikacji rynkowej (tj. kwalifikacji nieuregulowanej w przepisach krajowych i nadawanej w ramach wolności działalności gospodarczej). Podmiot prowadzący działalność gospodarczą może ubiegać się o takie zezwolenie, jeżeli spełnia określone w ustawie wymagania. Instytucja certyfikująca prowadzi proces walidacji zgodnie z przepisami ustawy (stan na lipiec 2017 r.).

Systemy certyfikacji i akredytacji

Warunki akredytacji są określone w przepisach. Akredytacja obejmuje określony rodzaj programu lub kursu kształcenia ustawicznego/szkoleniowego. Mogą to być: kwalifikacyjny kurs zawodowy, kurs umiejętności zawodowych, kurs kompetencji ogólnych, program szkolenia teoretycznego dla młodocianych pracowników oraz każdy inny kurs zapewniający wiedzę, rozwijający umiejętności zawodowe lub podnoszący kwalifikacje zawodowe. Akredytacja potwierdza spełnienie określonych wymagań oraz wysoką jakość prowadzonego kształcenia lub szkolenia.

Akredytację mogą otrzymać instytucje/podmioty, które:

- prowadziły działalność edukacyjną lub szkoleniową w placówkach pozaszkolnych przez co najmniej 3 lata
- posiadają wewnętrzny system zapewniania jakości i regularnie go ulepszają
- zapewniają zaplecze i zasoby do nauczania/szkolenia i uczenia się
- posiadają wykwalifikowaną kadrę
- wdrażają programy nauczania określone prawem dla danego rodzaju kształcenia/szkolenia
- w przypadku akredytacji kwalifikacyjnych kursów zawodowych i kursów umiejętności zawodowych: zapewniają warunki do praktycznego szkolenia zawodowego
- zapewniają bezpieczeństwo i higienę podczas prowadzenia danego rodzaju edukacji lub szkolenia
- zapewniają uczniom zasoby/materiały do nauki

Oceny dokonuje komisja akredytacyjna powołana przez Kuratora Oświaty. Panel składa się z:

- dwóch przedstawicieli kuratora, wyznaczonych spośród pracowników kuratorium, z których jeden przewodniczy panelowi
- jednego przedstawiciela wojewódzkiego urzędu pracy (w przypadku akredytacji publicznej placówki oświatowej dla dorosłych prowadzonej przez starostwo powiatowe) lub powiatowego urzędu pracy (w przypadku innego rodzaju placówki lub podmiotu)
- jednego przedstawiciela organizacji pracodawców wybranego przez Kuratora spośród kandydatów zgłoszonych przez organizacje pracodawców

Na wniosek przewodniczącego komisji kurator może również powołać na członka panelu akredytacyjnego eksperta z danej dziedziny.

Procedura akredytacji jest określona w przepisach. Komisja akredytacyjna analizuje wniosek i załączone dokumenty (akt założycielski, statut, raport samooceny), przeprowadza wizytację placówek, w których odbywa się kształcenie lub szkolenie oraz sporządza raport, który jest składany do kuratora.

Samoocena instytucji/podmiotu oraz ocena dokonywana przez panel akredytacyjny odnoszą się do następujących aspektów lub kryteriów, określonych i szczegółowo opisanych w przepisach:

- doświadczenie w kształceniu ustawicznym w środowisku pozaszkolnym: kształcenie lub szkolenie prowadzone przez co najmniej 3 lata
- wewnętrzny system zapewniania jakości; innowacyjne podejścia programowe, metodologiczne i organizacyjne; narzędzia monitorowania jakości, mechanizmy poprawy jakości i narzędzia oceny jakości; wykorzystanie wyników ewaluacji do przeprojektowania programów nauczania i rozwiązań organizacyjnych w zakresie kształcenia lub szkolenia
- obiekty dydaktyczne/szkoleniowe i edukacyjne: pomieszczenia, zasoby dydaktyczne/szkoleniowe i edukacyjne; biblioteka
- kadra dydaktyczna/szkoleniowa: kwalifikacje, ocena i ustawiczny rozwój/kształcenie ustawiczne

- programy, materiały dydaktyczne/naukowe i warunki kształcenia lub szkolenia: własne i inne programy instytucji/podmiotu oraz ich zgodność z przepisami; korzystanie z ICT; elementy programu nauczania (w tym obciążenie kursu, wymagania wstępne dla uczniów, cele kształcenia lub szkolenia, harmonogram, opis efektów uczenia się, lista lektur, metody oceny uczniów); własne i inne materiały dydaktyczne/szkoleniowe instytucji/podmiotu; warunki praktycznej nauki zawodu; warunki bezpieczeństwa i higieny edukacji lub szkolenia
- dokumentacja: ustalenia dotyczące prowadzenia i elementów dokumentacji związanej z edukacją lub szkoleniem.

Kurator udziela lub odmawia akredytacji na podstawie oceny przeprowadzonej przez komisję akredytacyjną, a w przypadku placówek systemu oświaty na podstawie ustaleń nadzoru pedagogicznego, w tym oceny zewnętrznej.

W przypadku stwierdzenia, że akredytowany usługodawca nie spełnia już wymogów akredytacyjnych, kurator poleca usługodawcy usunięcie stwierdzonych niedociągnięć i może również polecić mu przeprowadzenie samooceny. Jeżeli braki nie zostaną usunięte w wyznaczonym terminie, kurator może cofnąć akredytację.

Niestety, chociaż istnieją metody akredytacji, w przemysłach kultury i kreatywnych nie ma wprowadzonej certyfikatów/akredytacji.

Podsumowanie – rekomendacje dla trenera praktyk zawodowych w przemysłach kreatywnych oraz kultury

Chociaż istnieją w Polsce systemy akredytacji i certyfikacji, nie ma ich jasnej klasyfikacji w przemysłach kreatywnych i kultury. To samo dotyczy Sektorowych Ram Kwalifikacji. Nie są one jeszcze w pełni opracowane, istnieje jeszcze wiele nowych sektorów do wprowadzenia. Przemysły kultury i kreatywne nie znajdują się obecnie nawet w planach rozwoju SRK, więc minie trochę czasu, zanim zostanie zauważona potrzeba tego typu działań dla tych sektorów. W Polsce pierwszym wyzwaniem i jednocześnie krokiem do wprowadzenia metod akredytacji jest klarowna klasyfikacja przemysłów kultury i kreatywnych.

Ponadto, ponieważ w Polsce nie istnieją certyfikaty w przemysłach kultury i kreatywnych, więc nie ma miejsca/instytucji, w której trener praktyk zawodowych mógłby uzyskać taki certyfikat. Również kwestie formalne (w tym walidacja efektów edukacyjnych) związane z edukacją pozaformalną oraz nieformalną nie są w Polsce jeszcze tak dobrze rozwinięta. Większość ludzi woli uczyć się/studiować w systemie formalnym, w uczelniach wyższych niż zdobywać certyfikat w ścieżką nieformalizowaną. Wiąże się to także z ograniczonym dostępem do nieformalnych metod zdobywania wiedzy.